

JALKAVÄKIRYKMENTTI 31:N KOLMANNEN PATALJOONAN SOTATIE HYÖKKÄYS- VAIHEESSA

Kenttäärmeeijan liikekannallepanossa 17.-18.6.1941 14.Divisioonan joukot perustettiin Maanselän sotilasläänin alueelta ja sen komentajana toimi eversti Erkki Raappana. Sotilaslääni koostui lialmen ja Kainuun suojeluskantapiiriestä. Jalkaväkirykmentti 31:n perustamisalueena toimi Kainuun suojeluskuntapiiri.

Tämän rykmentin ja sen alaisten pataljoonien sotatie on jäänyt hieman lapsipuolen asemaan käsitellessä 14.Divisioonan joukko-osastoja sotahistoriassa. Osaltaan syynä tähän lienee se, että joukkojen uudelleenjärjestelyssä vuodesta 1942 alkaen rykmentti ja sen pataljoonat ja aselajijoukot lakkautettiin tai nimettiin uudelleen. Näin kävi myös sen III pataljoonalle (jatkossa käytän tässä esitelmässä nimitystä pataljoona), jonka vaiheita nyt seurataan, keskittyen hyökkäysvaiheen taisteluihin.

PERUSTAMINEN

Pataljoona muodostettiin LKP:ssä seuraavasti:

- Esikunta perustettiin Sotkamon suojeluskuntatalossa
- 7. ja 8.Komppania Kiehimän Paltalinnassa Paltamossa
- 9.Komppania Merkun talossa Kuhmossa
- Konekiväärikomppania Pihlajamäen talossa ja Riihimäen pappilassa Kuhmossa

KUVA 001 Pataljoonan esikunta

- Pataljoonan komentaja, majuri Frans William Leppälax
- Adjutantti, luutnantti P. Linna
- Lääkäri, lääkintäluutnantti A.T. Kolehmainen
- Sotilaspastori E. Ojajärvi

- 7.Komppania päällikkö, kapteeni L. Rusanen
- 8.Komppania päällikkö, luutnantti U. Kemppainen
- 9.Komppania päällikkö, luutnantti O. Peltola
- Konekiväärikomppania, päällikkö H. Savolainen
- Kranaatinheitin joukkueen johtaja, vänrikki O. Määttä
- Jääkärijoukkueen johtaja, luutnantti Jaatinen

KUVA 002 Penttilän kaukopartio

22.6. Pataljoonalle alistettiin kaukotiedustelupartio numero 3, johtajana vänrikki Eino Penttilä, vahvuudelta 1+1+29 = 31 miestä. Saman päivänä Saksa hyökkäsi Neuvostoliittoon kello 03.15.

Kaukotiedustelupartion, tai kaukopartion n:o 3 miehistö koostui pääosin Kainuun Rajavartioston kouluttamista nuorista varusmiehistä.

Kuva 003 vuodelta 1942 Toivo Korhonen – Eino Penttilä – Tauno Lukkari

Mannerheim ristin ritari, majuri Eino Penttilä kertoo seuraavaa Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnan haastattelussa 7.3.1991, haastattelija on Pentti Perttuli:

”Kun me siellä sitten olimme Hukkajärvellä, rajan pinnassa, maattiin ja aika tuli pitkäksi. Uutisia kuunneltiin ja tuumattiin, että mennäänpäs vähän katsomaan tuonne rajallekin, että minkälaista se on siellä. Mulla oli neljä–viisi miestä mukana, kun sinne lähdimme ja aiottiin vaan tosiaan käydä siinä urassa mistä venäläiset olivat talvisodan aikana hyökänneet Suomeen.

Ja niin me siitä sitten ryömittiin sen raja-aukon yli ja etenimme ehkä noin kilometrin verran. Siellä sitten näkyi ilmeisesti talvisodan aikaisia venäläisiä korsuja ja tuumattiin, että nuo korsut käydään tarkastamassa ja sitten palataan. Siinä oli pikkuinen suo ja olimme sen ylittäneet ja nousemassa sinne harjanteelle missä niitä korsuja oli, niin yksi poika sanoi, että ryssiä juoksee tuolla harjanteella. Ammutaanko?

Ei siinä mitään muuta voinut sanoa kuin, että ammutaan. Siinä sitten syntyi meille taistelun poikanen ja siinä puolin ja toisin sitten ammuskeltiin, kunnes sitten tuu-

mattiin, että tästä on lähdettävä pois, kun kerran luvattomassa touhussa ollaan. Niin sitten tultiin hyvässä järjestyksessä pois. Ei siinä kenellekään mitään sattunut. Tullimme Suomen puolelle ja istuimme siinä tupakalle ja katsoimme, tuleeko ketään perässä. Ei sieltä ketään tullut. Siinä me sitten päätimme, että tästä ei sitten kenellekään kerrota, kun sota alkaa, ei, vaikka päänahka vietäisiin. Kukaan tästä ei kerro.”

Pentti Perttuli: ”Te olitte luvatta siellä?”

Penttilä: ”Täysin luvatta.”

Perttuli: ”Rauhan päivinä, sota ei ollut vielä alkanut?”

Penttilä: ”Näin oli. Ja kun me siitä lähdimme sitten tulemaan Suomea kohti samaa uraa mitä olimme menneet, niin siellä oli sitten pataljoonan parivartiot siellä uran varressa ja ne tiedusteli, että olimmeko kuulleet jonkun taistelukohtauksen? Siellä pitäisi olla vänrikki Penttilän. Sanoimme, että ei mitään, me olimme niitä miehiä, mutta emme varmasti ole mitään kuulleet. Me jatkoimme sitten sinne vartiota kohti, kun Leppälax tulee siellä vastaan ja antaa sitten käskyn, että nyt saatte lähteä. Ja niin me sitten lähdettiin.”

Pataljoonan tiedustelupäiväkirjan mukaan partiokahakka tapahtui 29.6. kello 16.00, joten Penttilä muistaa tapauksen ajankohdan hieman väärin, sota oli jo 25.6. alkanut, mutta hyökkäys rajan yli oli vielä edessä.

23.6. kaksi joukkuetta pataljoonan 9.Komppaniasta alistettiin Erillinen Osasto Miinonalle. Osaston nimi muuttui 30.6. Osasto Kekkoseksi. Päävoiman tuossa osastossa muodosti 15., eli Kuhmon Rajajääkärikomppania.

Samana päivänä kello 19.00 annettiin pataljoonan komentajan puhuttelussa käsky, jossa pataljoona siirtyi pääosillaan Kiekinkosken – Hukkajärven maastoon. Kiekinkoskelta on rajalle matkaa linnuntietä noin 11 kilometriä ja Hukkajärven itäpäästä vajaa viisi kilometriä. Pataljoona oli keskitetty vahvennuksineen tälle suunnalle 30.6. mennessä.

26.6. Pataljoonan vahvuus oli 33 upseeria, 170 aliupseeria ja 815 miehistöön kuuluvaa, yhteensä 1018 sotilasta.

27.6. Pataljoonalle alistettiin PST-tykkijoukkue, vahvuudelta 1+2+27 miestä ja 9 hevosta.

KUVAT 004 – 005 - 006 Kiekinkoskelta 005 uutisia kuunnellaan Kiekinkoskella

Päämaja antoi 14.D:lle hyökkäyskäsken 25.6. ja samana päivänä eversti Raappana antoi oman käskynsä hyökkäyksestä. 14.Divisioona oli ryhmittynyt toiminta-alueelleen valtakunnan rajalle Kuhmo – Pielisjärvi -tasalle puolustukseen, mutta ryhmitys mahdollisti myös hyökkäyksen.

KARTTA 007 ryhmitys ja hyökkäyssuunnat

Osasto L:n, eli majuri Leppälaxin komentaman vahvennetun pataljoonan tehtävänä oli hyökätä suunnassa: Hukkajärvi – Raja – Elmutjärvi – Virran kapeikon länsipää. Katkaista tie ja valmistauduttava eri käskyllä jatkamaan Virran kapeikon läpi tai hyökkäämään etelään Repolan suuntaan.

Samana päivänä kun Penttilä teki ”luvattoman” tiedustelu- / taisteluretken rajan taakse, antoi 14.DE käskyn pataljoonan esikunnan kautta Kaukotiedustelupartio n:o 3:lle ylittää raja, edetä Elmutjärvelle, tuhota siellä oleva kenttävartio ja tiedustella Omelian suuntaan.

30.6. kello 0.00 Saapui 14.D:n käsky, jonka perusteella komentaja antoi käskyn pataljoonan jääkärijoukkueelle ja KKK:n lääkintäryhmälle, johtajana luutnantti Jaatinen, siirtyä rajalle, josta yhteistoiminnassa 14.D:n kaukotiedustelupartio n:o 3 kanssa ottaa haltuun ja pitää Elmutjärven maaston.

Kuva 008 Ensimmäinen vanki

1.7. kello 5.00 Ilmoitti Osasto Jaatisen lähetti, että kello 0.20 oli kaukotiedustelupartio n:o 3, vänrikki Penttilän johdolla valloittanut vihollisen puolella noin 10 kilomet-

riä rajasta olevan Elmutjärven kaakkoispäässä sijaitsevan kenttävartion. Taistelussa kaatui kaksi vihollista ja saatiin yksi vanki.

Vanki oli 14.D:n sodan ensimmäinen sotavanki, nimeltään Abraham Sinakoff, kansallisuus tataari, Puna-Armeijan alokas ja kiväärimies, syntynyt 1915, ei ole luku- eikä kirjoitustaitoinen.

Kaukotiedustelupartio n:o 3 vahvennettiin 1.7. vielä yhdellä joukkueella: kello 18.00 lähti vänrikki A. Leinosen joukkue 8. komppaniasta marssille Elmutjärvelle.

Kuva 009 Elmutjärvi

4.7. kello 01.00 lähti Osasto L etenemään hyökkäyskäsken mukaisesti rajaa kohden. Rajan osaston kärki ylitti kello 10.45, tavoitteena Elmutjärven tasa. Matka Kiekinkoskelta Hukkajärvi kiertäen oli rajalle 14 kilometriä tietöntä korpimaastoa, josta Elmutjärvelle vielä 10 kilometriä lähes samanlaista maastoa, missä kulki jonkinmoinen polku-ura.

Kuva 010 raja-aukolla pataljoonan JSP, lääkäri Kolehmainen ja pastori Ojajärvi

Kuva 011 Perillä Elmutjärvellä, uni maistuu raskaan marssin jälkeen

4.7. kello 20.30 Saapui Os. Penttilä neljän vuorokauden tiedustelumatkalta Roukkulan suunnasta. Vihollista ei Roukkulassa tavattu.

Kartta 012 Penttilä partio Elmutjärvi – Pläkkäjä – Roukkula

Osasto Penttilän ja Jaatisen välittämät tiedustelutiedot, joiden mukaan Pläkkäjän kannas on vihollisen miehittävä, puro Torosjärven ja Vesunkijärven välillä noin 12 – 80 metriä leveä, paikoitellen koskia. Puron itärannan suon takainen harjanne on vihollisen miehittävä ja varustama, samoin ns. Kusajärvien kannakset. Roukkulanjärven kylässä ei havaittu vihollista.

PLÄKKÄJÄNKANNAS

Osasto L:n taisteluosat lähtivät etenemään 5.7. kello 09.00 Elmutjärveltä Pläkkäjän suuntaan ja saavuttivat Torosjoen ja sen itäpuolella olevan Pläkkäjänkannaksen kello 14.50. Kannas oli vihollisen vahvasti miehittäjä ja varustama. Tässä kaatui pataljoonasta ensimmäinen mies, alikersantti Pääkkönen konekiväärikomppaniasta sai siltavartiomiehen automaattikiväärillä ampuman räjähtävän luodin osuman vatsaan.

Kuva 013 Kuormasto matkalla Pläkkäjään

Osasto L hyökkäsi 8., 12., 21.7. kannakselle, mutta ei onnistunut murtamaan sen puolustusta. Vaikka 12.7 hyökkäyksestä alkaen käytössä oli tykistön ja kranaatinheitin komppanian tulituki. Omeliaan sijoitettu vihollisen tykistö ja kranaatinheittimet tukivat JR 337 ensimmäisen pataljoonan ja rajamiesten vahvistamaa puolustusta tehokkaasti. Puolustajilla oli käytössään runsaasti konetuliaseita.

21.7. suoritettu hyökkäys oli yhdistetty divisioonan muiden joukkojen hyökkäykseen, joka synnytti Omelian motin. Hyökkäyshetken koodina oli "Kenttäoikeus istuu 21.7. kello 8.00." Osasto L:n hyökkäyksen h-heti oli viisi ja puolituntia myöhemmin, kello 13.30.

Divisioona alisti Osasto L:lle lisää voimaa. 10.7. sille alistettiin JR 31:n kranaatinheitin komppania päällikkönä luutnantti Veikko Haapalainen ja 21.7. JR 10:n 13.Komppania, päällikkönä luutnantti Larmo.

22.7. kello 05.05 Larmon komppania hyökkäsi suon yli sen itälaidan harjanteelle, jossa vihollisen kenttälinnoitettu puolustusasema sijaitsi. Hyökkäys mursi puolustuksen, Larmon miehet valtasivat asemat ja tuhosivat korsut. Tässä hyökkäyksessä toimi tehokkaasti joukkueenjohtaja kersantti Niilo Korhonen.

Raappana esitti Korhoselle Mannerheim-ristiä ja esityksessä on kohta: "Pläkkäjässä 22.7.1941 Korhonen hyökkäsi kohteelle joukkueensa ensimmäisenä miehenä, mursi vihollisen lujat hirsibunkkerit, tuhoten ne kasapanoksia ja konepistoolia käyttäen." Niilo Korhoselle myönnettiin Mannerheim-risti numerolla 105, 8.3.1943.

Komppania Larmon tappiot Pläkkäjän – Omelian taistelussa olivat 6 kaatunutta, 17 haavoittunutta.

Kuva 014 JSP Toiminnassa Pläkkäjässä

Kuva 015 Haavoittuneen kuljetus Pläkkäjä – Kuhmo

Pataljoonan tappiot Pläkkäjänkannaksen taisteluissa olivat yhteensä 10 kaatunutta, 1 kadonnut ja 48 haavoittunutta.

Etenemään päässyt pataljoona saapui 23.7. kello 09. 00 Omelian kylään, Omelianjoen pohjoisrannalle. Kylä oli sytytetty palamaan arviolta kaksi tuntia aiemmin.

Kuva 016 Omelia palaneita taloja

Vihollinen oli asemissa noin puolitoistakilometriä Omeliasta itään olevan purolinjan itäpuolella. Komppania Larmo varmisti purolinjan länsirannan.

Hyökkäys yhteyden saamiseksi I/JR 52, eli pataljoona Kumlinin joukkoihin, aloitettiin 24.7. kello 3.15. Viholliselta oli jo luonto pois ja yhteys saatiin kello 15.10 Roukkulanjärven etelärannalla. Omelian mottitaistelut olivat pataljoonan osalta päättyneet.

Yhteenvetona voidaan todeta: Pataljoonan aktiivinen toimita Pläkkäjän ja Kusajärvien kannaksilla hämäsi vastustajaa Omelian suunnalla, se oletti suomalaisten päähyökkäyksen tulevan tältä suunnalta ja se jätti eteläisen sivustansa kokonaan varmistamatta. Näin saarrostaistelu voitiin suorittaa yllättäen voitokkaaseen lopputulokseen asti.

14.D:n tappiot Omelian mottitaistelussa olivat 81 kaatunutta, 4 kadonnutta ja 209 haavoittunutta.

Kuva 016 ja 017 Omelian motti. Motista saatiin yli 300 vankia

Vetäytyvän vihollisen takaa-ajoon Ontrosenvaaran suuntaan käskettiin JR 10, peräsään JR 52 ja tykistö. JR 31 pääsi lepoon, mottialueen puhdistukseen, sotasaaliin koaamiseen ja lähipartiointiin.

Kuva 018 Levossa Omelian mottitaistelun jälkeen

ONTROSENVAARAN SAARROSTUSTAISTELU

Kuva 020 Marssilla Ontrosenvaaraa kohden

Pataljoona marssi 29.-31.7. Rukajärven tietä pisteen 147.7 leiripaikalle, joka oli lähellä Tiiksjokea ja venäläisten rakentamaa Tiiksjärven lentokenttää. 1.8. kello 18.05 ilmoitettiin, että kentälle tulee omia koneita kokeilemaan kentän sopivuutta lento- toimintaan.

3.8. JR 31:n majoitusalue siirrettiin Lihjärven maastoon, kolme kilometriä länteen Tsirkka-Kemijoesta, III pataljoona järven länsipuolelle. Päätieltä kaakkoon Lihjärven länsipuolelle ja siitä Tsirkka-Kemijoelle raivattiin huoltotie.

Peitepiirros 021 III JR 31 hyökkäys Tsirkka-Kemi

Aloitettiin käsketty tiedustelu. Jääkärijoukkue totesi vihollisen varmistaneen Tsirkka-Kemijoen itärannan Sarkalammesta noin 4 kilometriä etelään, myöhemmin nimetyn Laistonsuon tasalle ja siitä vahvoilla partioilla Muujoen liittymän eteläpuolelle asti. Jokivarrella havaittiin useampia 40 – 80 miehen partioita.

Vastustaja tiesi jo karttaa katsomalla, että suomalaisten hyökkäys tulee etenemään tätä kautta ja oli siten panostanut Tsirkka-Kemijoen varmistukseen.

5.8. käskettiin 8.Komppania liikkeelle mukanaan kahden vuorokauden muona, ylitämään Tsirkka-Kemijoki ja hyökkäämään joen itärantaa pohjoiseen. Joen ylitys onnistu kello 01.00 Muujoen liittymän eteläpuolelta kosken kohdalta ja komppania pääsi etenemään noin kilometrin pohjoiseen vihollisen sitkeästi viivyttäessä. Tätä reittiä oli käyttänyt kaukopartio Penttilä 29.7.–5.8. tiedustellessaan vihollisen puolustusjärjestelyjä Tsirkka-Kemijoen itäpuolella ja Ontrosenvaara – Rukajärvi tieltä.

8.Komppanian edetessä jokivartta, alkoivat vihollisen vastatoimet, se hyökkäsi vahvoim voimin ylityspaikkaa suojaavaa puolijoukkuetta vastaan ja komppanian piti ve-

täytyä joen länsirannalle. Komppanian tappiot olivat 4 kaatunutta ja 2 haavoittunutta. Vihollinen menetti kaatuneina noin 25 miestä.

5.8. kello 9.00 Alistettiin JR 31 II:sta pataljoonasta 4. Komppania Pentikäinen pataljoonalle. Komppania Pentikäinen aloitti joen ylityksen 6.8.1941 kello 05.00, nyt Muujoen liittymän pohjoispuolelta, Baraki-kosken kohdalta.

6.8. Kello 8.00 aloittivat Pataljoona ja JR 31:n komentajalle alistettu I/JR 10, pois lukien 8. Komppania ja komppania Pentikäistä tukevat konekivääri- ja kranaatinheitinjoukkueet, siirtymisen lammen 145.9 pohjoisrannalta, tarkoituksena ylittää Tsirkka-Kemijoki Kotsamapurun kohdalta I/JR 10 kärjessä.

Ylitys ei kuitenkaan onnistunut. Vihollinen oli vankasti varmistanut joen itärannan ja pystyi tulittamaan kaukaakin pioneerien veneellä joen yli vetämää polkusiltaa. Joen yli saatiin vain kymmenkunta Majewskin pataljoonan jääkärijoukkueen miestä. Pioneeripataljoona 24:n komentaja, kapteeni O. Luhas kaatui kello 18.40 rintaan osuneesta luodista, lisäksi menetettiin kaksi pioneeria kaatuneina. Haavoittuneita tuli ylitysy yrityksessä useampia.

Kello 10.15 käskettiin 8. Komppania tukemaan komppania Pentikäistä, pois lukien kaksi joukkuetta, jotka oli jätetty varmistamaan edellisen päivän taistelupaikkaa joen länsirannalla.

Koska I/JR 10:n ja pataljoonan joen ylitys ei onnistunut Kotsamapurun tasalta, käski rykmentin komentaja pataljoonan kokonaisuudessaan tukemaan luutnantti Pentikäisen komppaniaa. Pataljoona lähti marssille kello 15.15 ja Tsirkka-Kemijoen ylityspaikka Baraki-koskella saavutettiin kello 17.15 ja komppania Pentikäinen kello 18.00. Eteneminen joen suuntaisesti pohjoiseen jatkui komppania Pentikäinen edelleen kärjessä.

Kello 20.10 annettiin I/JR 10:lle käsky alistaa yksi komppania pataljoona Leppälaxille, joka pitäisi olla joen itäpuolella Kem. sanan tasalla. 2./JR 10 alistettiin ja se aloitti heti siirtymisen joen itäpuolelle. Muu osa Majewskin pataljoonasta asettui lepoon jokirannan länsipuolen maastoon.

6.8. kello 21.00 sai komppania Pentikäinen vastaan kiivaan konekivääri- ja kivääritulen 100 metrin päässä olevasta metsäniemekkeestä. Eteneminen pysähtyi. Tulitus jatkui noin tunnin ajan. Suosta nousi sankka sumu ja myös 7. ja 9. Komppanian hyökkäys tyrehtyi sumuun, pimeyteen ja vihollisen kiihtyvään tulitukseen. Kello 22.30 hyökkäysoasasto vetäytyi 300 metriä taaksepäin.

Vetäytyminen onnistui sakean sumun suojassa ilman suurempia tappioita. Vain yksi mies sai lyhyeltä matkalta ammutun räjähtävän luodin osuman kypäräänsä ja hänen luultiin kaatuneen, mutta aamulla mies ilmestyi täysin terveenä komppaniaansa. Oli menettänyt tajuntansa osumasta. Vetäytynyt osasto leiriytyi, sai kello 24.00 keitto- ja kuivamuonan.

Tästä jatkaa Ossi Laine esityksessään Laiston suon tapahtumilla.

Laistonsuon jälkeen hyökkäys jatkui 9.8.1941 kello 03.00 pataljoonan komentajan antamalla käskyllä. Paikalla olivat 4:n., 6:n. ja 9. Komppanian päälliköt, JR 31:n Krh komppania päällikkö sekä tykistöstä tulenjohtaja luutnantti Kuusela.

Käsky: tehtävänä hyökkäyksen jatkaminen, tavoitteena Novinkajärven – Tsirkka-Kemijoen välisen kannaksen kapein kohta, noin kaksi ja puolikilometriä Kotsamapurosta pohjois-luoteeseen. H-hetki kello 05.00. Tykistön tulivalmistelu alkaa H -33 minuuttia, KRH:t liittyvät tulivalmisteluun. Taisteluportaan komentajan toimii pataljoonalle alistettu II/JR 31:n komentaja, kapteeni Möttönen.

Hyökkäys eteni käskyn mukaisesti. Kello 15.35 saavutettiin vesistöjen eteläpuolella kulkeva vihollisen huoltotie. Tällöin vihollinen teki kovan vastaiskun tykistön tukeamana. Vastaisku kesti kello 18.00 asti.

Pohjoisessa alkoi JR 10:n hyökkäys kello 22.00, jota edelsi tykistön 20 minuuttia kestänyt voimakas tulivalmistelu, jonka jälkeen 10 minuuttia kiivasta konekivääri-, pikakivääri- ja kivääritulta. Samanaikaisesti hyökkäsi oikealla puolitoista joukkuetta 5. Komppaniasta vänrikki Meriläisen johdolla. Vihollinen oli paennut, joten pataljoonan hyökkäysoaston tavoite saavutettiin nopeasti. Tavoitteen miehitys oli suoritettu loppuun 10.8. kello 03.00 mennessä.

Peitepiirros 022 ja 023 I/JR 10 hyökkäys Rukajärven tielle tilanne 8. ja 9.8.

Peitepiirros 024 III JR 31 hyökkäys Tsirkka-Kemi

Pataljoona määrättiin rykmentin reserviksi 11.8. Kotsmapuron ja metsälinjan väliin maastoon. Käskettyyn maastoon pataljoona pääsi kello 14.00. 7.Komppania teki hyökkäyksen kello 20.00 JR 52:n huoltotielle hyökänneen vihollisen selustaan, vahvistuksena neljä konekivääriä. Vihollinen ajettiin pakosalle.

JR 52 oli juuttunut koviin taisteluihin yrittäessään edetä Ontrosenvaara – Rukajärvi tielle. Tätä etenemistä vauhdittamaan käskettiin pataljoona hyökkäämään kukkulalle piste 192.7 ja ottamaan sen itäpuolinen maasto haltuun. Hyökkäys alkoi 13.9. kello 05.30, metsälinjan maasto saavutettiin ilman vastusta kello 06.30 ja kello 08.45 lampimaasto pisteen 192.7 itäpuolella. Alueen puhdistuksessa saatiin yhdeksän vankia. Vihollisen vastarintaa ei juuri ollut. Päivän tappiot olivat 2 haavoittunutta. Pataljoona leiriytyi pisteestä 192.7 kilometri kaakkoon olevan lammen rantaan.

Kuva 025 Pataljoona etenee

15.8. kello 02.00 pataljoona lähti leiristä käskyn mukaan liikkeelle kohden käskettyä majoituspaikkaa Novinkajärven rannalla, pisteen 137.9 maastoon. Pataljoona haravoit marssilla leirialueen ja Ontrosenvaara – Rukajärvi välisen alueen yhdessä I Pataljoonan, joka eteni oikealla ja II Pataljoonan, vasemmalla, kanssa. Matkalla 7.Komppania otti kolme vankia. Kello 6.30 saavuttiin majoituspaikalle.

Kuva 026 Novinkajärvi

Majuri W. Leppälaxilla alkoi 5 vuorokauden loma. Mainittakoon, että pataljoonan majoitusalue oli samalla alueella, johon myöhemmin pystytettiin Raappanan komentopaikka Rukapirtti.

Kuva 027 Lääkäri Kolehmainen pastori Ojajärvi ja lähetti Novaja-Tiiksa

Pataljoonan tärkein tehtävä Ontrosenvaaran saarrostaistelussa oli varmistaa ja puhdistaa vihollisesta I/JR 10 ja JR 52:n vasen sivusta Tsirkka-Kemijokea vasten. Täs-

sä myös onnistuttiin kohtuulisen hyvin, onnetonta Laiston suon taistelua lukuun ottamatta, mutta siitä ei pataljoonaa voida syyllistää.

Kuva 028 Vihollisen ruumis

Kuva 029 Vihollisen kaatuneita Novinkajärven eteläpuolella, kuvattu 1942 kesällä

Vihollista oli Tsirkka-Kemijoen varrella arvion mukaan noin 2400 miestä, eli vajaa rykmentti. Näistä 400 – 500 rajavartiomiehiä, jotka pitivät kouluttamattomat täydennysmiehet kurissa ja mukana taistelussa. Vihollisen kokemista tappioista ei ole taistelukertomuksissa arvioita, koska se oli pääosin haudannut kaatuneensa ja korjannut haavoittuneet maastosta. JR 31 sai taistelun aikana 60 vankia.

Pataljoonan tappiot Tsirkka-Kemin – Ontrosenvaaran suunnalla:

Kaatuneita 15 ja 26 haavoittunutta.

14.D:n tappiot hyökkäyksessä olivat kovat:

Kaatuneita 175, kadonneita 8 ja haavoittuneita 452 miestä.

15.8. kello 20.00 palasi kaksi joukkuetta 9.Komppanian vahvuuteen. Joukkueet olivat olleet alistettuna 23.6.1941 alkaen aluksi Erillinen Osasto Miinoalle, sitten Osasto Kekkoselle ja lopuksi Osasto Seitamolalle Miinoa – Luvajärvi – Kiimasjärvi – Ontrosenvaara suunnalla.

Kuva 30 Martta Kontula vänrikki Keto ja Uuno Laakso

Leirialueella vieraili ensimmäinen viihdytyskiertue. Esiintyjät Martta Kontula, sota-sokea vänrikki Keto Turre-koiransa kanssa ja Uuno Laakso. Lisäksi ohjelmassa oli haitarisoittoa ja torvisoittokunnan esitys. Pojat lähettivät radion välityksellä terveisiä kotiin.

Pataljoonan vahvuus 18.9.1941: 91 upseeria, 158 aliupseeria ja 809 miehistöön kuuluvaa miestä.

15.8. – 3.9. Pataljoona pääosin levossa majoitusalueellaan. 4.9. siirryttiin uuteen majoituspaikkaan Akanjärven lounaispuolelle, järven ja Rukajärvelle johtavan maantien välimaastoon.

RUKAVAARAN JA RUKAJÄRVEN TAISTELUT

Peitepiirros 31 Vehkalampi - Rukavaara

Pataljoona siirtyi 6.9. marssien vain käsketty välttämätön varustus mukanaan Vehkalammen maastoon. Matkalla ruokailu pisteessä 52. Pataljoona alistettiin JR 52:lle ja se ilmoittautui rykmentin komentajalle eversti Rauniolle kello 15.00, pisteessä 1.

Eversti Raunio antoi pataljoonalle käskyn:

Pataljoonat Kumlin I/JR 52 ja Ahi III/JR 52 hyökkäävät tien Rukajärven eteläpää – Rukavaara suunnassa pohjoiseen. Pataljoona Kumlin oikealla tien varrella ja Pataljoona Ahi vasemmalla, ovat saavuttaneet Vehkalammesta koilliseen 900 metriä olevan lammen. Vahvennetulla komppania Jaatisella, pisteessä 177.5 on rintama etelään, se varmistaa pataljoonien selustaa.

III/JR 31 etenee tästä tielle, joka johtaa pisteestä 132.0 luoteeseen Matkalammen itäpuolelle. Hyökkää pohjoiseen kaistalla, jonka oikea raja on Rukajärvi ja vasen raja Matkapuro – metsälinja, joka Matkalammen kohdalta johtaa pohjoiseen. Tavoitteena maantie Ontrosenvaara – Rukajärvi. Pataljoonalle alistetaan Kevyt kranaatinheitinjoukkue JR 31:n kranaatinheitin komppaniasta.

Peitepiirros 032 Rukavaaran joukkojen sijoitus

6.9.1941 kello 16.35 alkoi eteneminen käskyn mukaisesti.

Kello 19.25 saatiin yhteys pohjoiseen hyökkäävään I/JR 52:een, pataljoona Kumliniin. Kranaatinheitinjoukkue ja konekiväärikomppania olivat jääneet vaikeassa maastossa huomattavasti jälkeen.

Kello 20.10 lähti pataljoona eteneminen pisteestä 132.0 luoteeseen johtavalle tielle. 22.10 pataljoonan edettyä 300 metriä saatiin kosketus viholliseen. Viholliselta tuli kivääriltä. Maasto kumpuilevaa, vanhaa paloaluetta, jota vihollisen oli hyvä puolustaa. Pimeyden ja sumun vuoksi ei hyökkäystä voitu jatkaa. Kaivauduttiin aseisiin.

Jääkärijoukkue käskettiin varmistamaan Rukajärven rantaa, ettei järven yli voida tuoda apuvoimia.

7.9. kello 04.00 JR 52 komentajan käsky hyökkäyksen jatkamisesta. Luvattu tykistön tulenjohtue ei ollut saapunut ja 7.Komppanian hyökkäyksessä ilman tykistön tulitukea kaatui 4 ja haavoittui 12 miestä. Hyökkäys ei edennyt. Päivän valjettua todettiin vastassa olevan vankkoja tulikorsuja.

Kello 4.50 saapui tulenjohtue, johtajana vänrikki Hannelius. Kevyt kranaatinheitinjoukkue oli valmiina 8.Komppanian kaistalla ja sai täysosuman vihollisen korsuun. Pakkoon pyrkiviä tulittivat konekiväärit. Saatiin kaksi vankia.

Kello 9.20 tykistö antoi luvattujen tuli-iskujen sijaan harvaan ammuttuja yksittäisammuksia, 20 minuutin aikana 16 ammusta. Hyökkäys eteni hitaasti, johtuen puutteellisesta tulivalmistelusta.

8.9. kello 03.00 ampui vihollisen tykistö erittäin kiivaasti pataljoonan komentopaikkaa ja huoltotietä.

Kello 03.30 alkoi oman tykistön tulivalmistelu. Oli edelleen vaimeaa.

Kello 04.00 Alkoi eteneminen. Vihollinen oli tyhjentänyt asemat jättäen vain muutamia viivyttäjiä paikoilleen. Noin kilometri ennen maantietä tavattiin korsukylä, joka oli hetki sitten tyhjennetty. Kuppeihin oli jäänyt lämmin tee juomatta.

Kello 10.45 saavuttivat 7. ja 8.Komppania maantien, samalla saatiin yhteys pohjoisesta hyökänneeseen JR 10 joukkoihin. Vihollinen oli vetäytynyt Rukajärven suuntaan.

Peitepiirros 033 Vihollisen joukot ennen ja jälkeen Rukajärven taistelun

Kello 10.50 järjestettiin tarvittava varmistus ja miehistä lepoon.

Tappiot 6.–8.9. hyökkäyksessä: kaatuneita 6 ja haavoittuneita 27 miestä. Vankeja saatiin 14, moni vangeista oli humalassa, vodkapullo kädessään. Vihollisen tappiot kaatuneina 40 – 50 miestä.

Marssittiin kello 18.40 mennessä uuteen majoituspaikkaan pisteen 177.5 länsipuolelle. Marssia jatkettiin 10.9. kello 12.00 Rukajärven eteläpään, jossa asemat vaihdettiin I/JR 31:n kanssa kello 14 – 16.

Peitepiirros 034 Ryhmitys 10.9.1941

Vihollinen oli asettunut puolustukseen Rukajärven eteläpään vesistölinjan varustetuihin aseisiin. Etulinjassa JR 31:tä vastassa oli vihollisen Vuoristorykmentti 3. Ontajärven tien suunnassa varustettuja asemia oli laajalla alueella tien suunnassa etelään.

Rukajärven taistelu jatkui 11.9. pataljoonan osalta hyökkäyksellä Rukajärvi – Ontajärvi tien lounaispuolella, tavoitteena metsäkannas pisteen 170.2 maasto. Taistelu alkoi tykistön ja kranaatinheittimistön voimakkaalla keskityksellä kello 03.10. Muutama tuli-isku osui 7. Komppanian aseisiin aiheuttanen tappioita, yksi mies kaatui.

Kello 04.00 alkoi hyökkäys. Vastassa oli kymmenkunta vihollisen tulikorsua, josta saatiin vastaan kiivasta jalkaväkiaseiden tulitusta. Eteenpäin päästiin vain vähän, noin 100 metriä. 8. Komppaniasta kaatui heti 3 miestä.

Koko päivä käytiin kiivasta taistelua jalkaväkiaseiden tykistökeskityksien voimalla. Eteenpäin ei päästy. Kello 9.15 tulleen tiedustelutiedon mukaan JR 31:tä vastassa on rajavartiopataljoonia, Vuoristorykmentti 3 on Rukajärven itäpuolella.

Kello 17.02 Pataljoona pääsi 6. Komppanian voimin vyöryttämään suon reunaan pohjoiseen, jolloin vihollinen saatiin melkein mottiin. Rukajärven suunnasta eteni III/JR 10 joukkoja, mutta yhteyttä näihin ei yön pimeydessä saatu. Vain aava suo jäi motti-renkaasta pois. Läpi yön käytiin tulitaistelua. Vangit olivat kertoneet, että yöllä yrittään irtautumista.

Peitepiirros 035 Joukko-osastot Rukajärven taistelu

12.9. Kello 05.00 alkoi eteneminen, vastusta ei ollut. Vastustaja on livistänyt idässä olevan avoimen suon kautta lavoitettua huoltotietä pitkin Rukajärvi – Ontajärven tielle ja siitä etelään. Hyökkäys lopettiin kello 10.00.

Vihollisen tappioiksi Rukavaaran ja Rukajärven taistelussa laskettiin noin 900 kaatunutta, vankeja saatiin 160. Siperialaisesta pataljoonasta, joka teki raivokkaita vastahyökkäyksiä Matkalammen maastossa JR 52:n pataljoonia vastaan ja mahdollisti JR 337 irrottautumisen taistelusta, palasi vankitiedon mukaan Rukajärvelle vain noin 300 miestä.

Pataljoonan tappiot taistelussa 10.– 12.9. kaatuneita 4 ja haavoittuneita 9 miestä.

14.D:n tappiot taistelussa olivat:

Kaatuneita 148, kadonneita 16 ja haavoittuneita 412 miestä.

Pataljoonan vahvuus oli 12.9.1941: 28 upseeria 117 aliupseeria ja 775 miehistöön kuuluvaa, yhteensä 920 miestä ja 99 hevosta.

Kello 13.00 – 17.10 marssi pataljoona uudelle majoitusalueelle Vansjärven kaakkoispuolelle.

Kuva 36 Rukajärven valtausparaati

13.9.1941 kello 9.00 – 11.00 pataljoona osallistui Rukajärven valtausparaatiin. Paraatijoukot ilmoitti eversti Raappanalle JR 31:n komentaja, everstiluutnantti F. Ilo-mäki. Paraatin mieleenpainuvin tapahtuma oli Paltamolaisen korpraalin Samppa Kempvaisen (joukko-osasto II/JR 31) kiipeäminen reisimällä pitkään lipputankoon selvittämään sotkeutuneet lippunarat.

Kuva 37 Kempainen salossa. Kuva Viljo Huttunen

Menestystä ja voittoja tuonut, mutta uhreja vaatinut hyökkäysvaihe oli päättynyt JR 31:n III Pataljoonan osalta. Alkoi asemasotavaihe. Tähän on hyvä lopettaa tämän pataljoonan sotatien kertaaminen tällä kertaa.

Kiitoksia mielenkiinnosta!

Lähteet:

Oksanen – Komulainen Raappanan tiedustelijat

JR 31 ja III/JR 31 ja sen komppanioiden sotapäiväkirjat

I/JR 10 taistelukertomus Ontrosenvaaran taistelusta

JR 10, JR 31 ja 52 taistelukertomukset Omelian, Ontrosenvaaran ja Rukajärven taisteluista